

Яценко В. Формування практичних вмінь учнів у гімназії та ліцеї як основа компетентнісно орієнтованого навчання. Компетентнісно орієнтоване навчання: виклики та перспективи : зб. тез II Всеукр. наук.-практ. інтернет-конференції, м. Київ, 05 березня 2020 р. (наукове електронне видання). Київ : Пед. думка, 2020. С. 180-183. URL. : http://undip.org.ua/upload/iblock/e1a/tezy_internet_konf_05_03_2020.pdf (дата звернення: 08 вересня 2020 р.).

ФОРМУВАННЯ ПРАКТИЧНИХ ВМІНЬ УЧНІВ У ГІМНАЗІЇ ТА ЛІЦЕЇ ЯК ОСНОВА КОМПЕТЕНТНІСНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ

Яценко Володимир, канд. пед. наук, ст. наук. співробітник, Інститут педагогіки НАПН України, м. Київ, Україна

Недостатньо дослідженим в науковій літературі є питання формування практичних умінь учнів гімназій та ліцею з географії та економіки. У підсумкових матеріалах експериментальної роботи «Науково-методичне забезпечення компетентнісно орієнтованого навчання економіки та географічних курсів економічного спрямування в гімназії та ліцеї» (2018-2020) на конкретних прикладах нами розкрито значимість опанування учнями основними практичними вміннями. Розглянемо загальні теоретико-методичні підходи обґрунтування цього актуального питання.

Більшість учених-педагогів, зокрема Є. Мілерян [1], В. Паламарчук [2] вирішального значення надають розвитку пізнавальних вмінь у навчальній діяльності учнів. Тут мова йде про вміння вчитися, тобто самостійно здобувати, засвоювати і застосовувати знання та уміння для розв'язування контрольних завдань. Наприклад, В. Паламарчук у методології і методиці формування глобального інтелекту учня розробила цілісну програму, в якій формування інтелектуальних вмінь і навичок відбувається в певній послідовності: від уявлення, думки до знань [2].

Рівень формування основних практичних умінь з географії та економіки – необхідна умова і показник ефективності навчання учнів із цих предметів в ЗЗСО. Географічні уміння і навички перевіряються та оцінюються в практичній діяльності учнів гімназій та ліцеїв з одночасним розумовим розвитком їхніх здібностей. У процесі набування на практичних заняттях загальнонавчальних і спеціальних (географічних) умінь і навичок, їх

формування має забезпечуватись за таких педагогічних умов: повторення і поглиблення навчального матеріалу, на основі якого відбувається початкове ознайомлення з практичним вмінням, формування географічних вмінь та виділення навчального часу, необхідного для набування навичок і засвоєння знань, які стануть складовими частинами вміння.

Практичні вміння дають можливість людині виявити потенційні напрями розвитку, раціонально ними користуватися, прискорювати процес досягнення мети, підвищувати продуктивність своєї роботи [3].

Розподіл практичних умінь учнів із географії та економіки за певними групами проілюструє важливість проведення подальших досліджень цього питання.

Наведемо як приклад результати аналізу навчальних програм для ЗЗСО з фізичної географії з типізацією провідних практичних вмінь.

I. Мислиннєві вміння:

1. Встановлювати та аналізувати взаємозв'язки між складовими компонентами географічної оболонки.
2. Наводити приклади впливу природних закономірностей на життя і діяльність людей.
3. Наводити приклади впливу людини на природу.
4. Пояснювати способи вирішення геоекологічних регіональних проблем.
5. Пояснювати причини явищ, що спостерігаються в навколишньому середовищі.
6. Визначати та аналізувати основні проблеми географічної науки.

II. Мовленнєві вміння:

1. Правильно ставити географічні запитання.
2. Логічно викладати засвоєні географічні знання.
3. Давати цілісну картину уявлення про об'єкт або предмет вивчення.
4. Правильно вживати географічні поняття, терміни і назви.
5. Додержуватися орфографічних правил у написанні географічних назв.

6. Складати комплексні географічні характеристики за типовими планами на основі різних джерел інформації.

7. Розв'язувати пізнавальні та практичні географічні задачі.

8. Давати ідейно-політичну і морально-естетичну оцінку явищам природи і соціально-економічним подіям життя в Україні та в зарубіжних країнах.

III. Графічні вміння:

Графічно зображувати явища природи за допомогою діаграм, графіків, схем, картосхем тощо.

IV. Прикладні вміння:

1. Вести спостереження за навколишнім середовищем.
2. Виготовляти макети, об'ємні наочні посібники.
3. Користуватися комплектом приладів та інструментів.
4. Орієнтуватися на місцевості.
5. Правильно визначати і описувати географічні об'єкти або явища в своїй місцевості.

6. Оцінювати стан навколишнього середовища.

7. Додержуватися правил поведінки на природі.

8. Надавати географічну інформацію.

V. Картографічні вміння:

1. Користуватися планами і географічними картами в навчальній діяльності.

2. Читати географічну карту, зокрема, правильно і швидко показувати на ній окремі географічні об'єкти або явища, орієнтуватися за картою, заповнювати контурну карту.

VI. Застосування на практиці набутих умінь:

1. Оперувати раніше здобутими знаннями для пояснення причин виникнення природних явищ та закономірностей їх розвитку в часі і просторі.

2. Застосовувати загальні географічні закономірності до конкретних фактів (утворення системи: поняття – причинно-наслідкові зв'язки – закономірності).

3. Застосовувати здобуті знання в суспільно корисній праці.

4. Виявляти інформованість про життя суспільства.

5. Систематично популяризувати здобуті географічні знання на інші сфери діяльності.

Зважаючи на провідну роль практичних умінь в освітньому процесі з географії та економіки, наведені їх групи формуються учителем в учнів гімназій та ліцеїв залежно від змісту знань, послідовності вивчення освітніх курсів тощо.

У підсумку констатуємо, що практичні вміння учнів, зокрема, застосовувати здобуті знання і вміння на практиці, формують те освітнє середовище, яке навчає складати описи природи різних територій на основі зіставлення карт різного змісту, подавати результати власних досліджень, оперувати фактами в типових і нетипових освітніх ситуаціях, розв'язувати прикладні задачі, тощо. Із загальнонавчальних умінь важливим залишається вміння вчитися, успішно взаємодіяти з іншими, співпрацювати, розв'язувати конфлікти, відповідально й зосереджено працювати.

Ключові слова: загальнонавчальні і спеціальні вміння, застосування знань і вмінь на практиці.

Список використаних джерел

1. Мілерян Є. О. Загальнотрудові політехнічні вміння та їх формування в учнів. К., 1970. 47 с. (Серія 6 / Т-во «Знання» Укр. РСР; № 2).

2. Паламарчук В. Ф. Глобус інтелектус (методологія, програма, методика формування глобального інтелекту): Посібник для вчителів. К., 1999. 56 с.

3. Яценко В. С. Навчальна програма для курсу за вибором «Економіка використання водних ресурсів». Географія. 2019. № 15-17. С. 37–47. URL : 184 http://undip.org.ua/upload/iblock/b36/ekonomika_vykorystannya_vodnykh_resursiv.pdf (дата звернення: 26 листопада 2019).